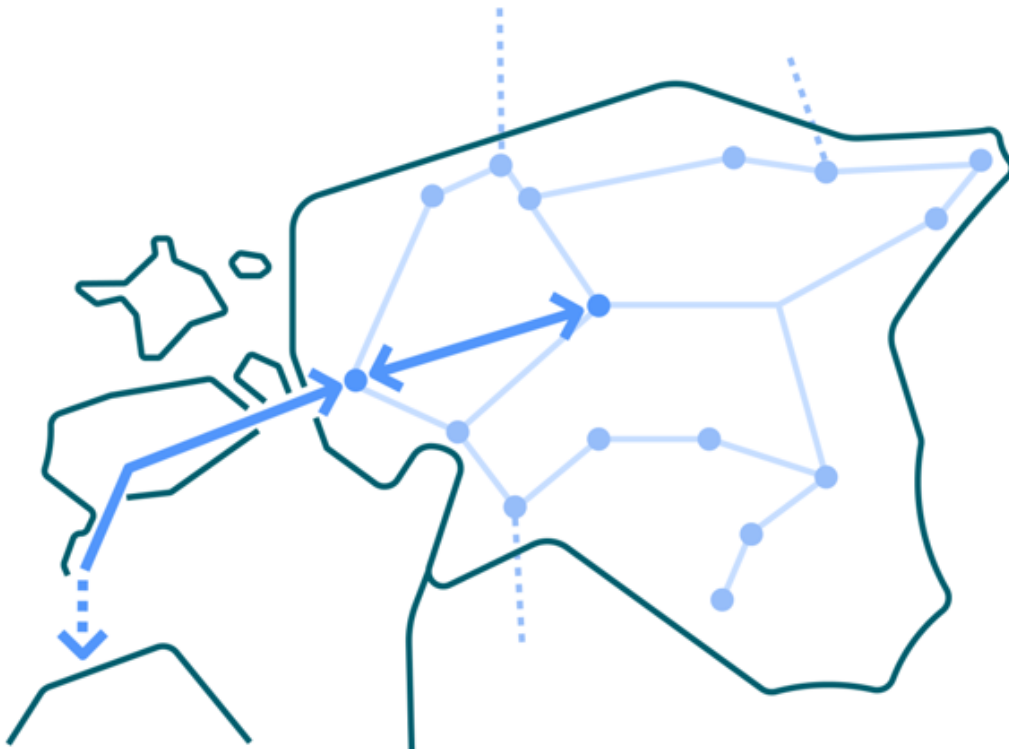

Töö number: 24000064
Tellija Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
Konsultant Skepast&Puhkim OÜ
Laki põik 2, 12915 Tallinn
Telefon: +372 664 5808; e-post: info@skpk.ee
Registrikood: 11255795

Kuupäev 7.01.2025

Loomastiku analüüsi lähteülesanne

Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja mõjude hindamise, sh KSH, programmi lisa nr 4

Sisukord

1. Kokkuvõte	2
2. Sisu ja eesmärk	2
3. Eelnev info mõjuala kohta	2
4. Metoodika.....	5
5. Vajalikud eksperdid ja pädevused	6

Koostanud: Raimo Pajula

1. Kokkuvõte

Käesolevas dokumendis antakse ülevaade Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneeringu raames teostatava loomastiku analüüsi eesmärgist, sisust, metoodikast, töö teostamiseks vajalikust pädevusest ning alusmaterjalidest. Kirjeldatakse analüüsi seost riigi eriplaneeringu koostamise ja selle mõjude hindamisega.

Lähteülesanne on koostatud vastavalt riigi eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja KSH programmi dokumendile hindamaks kavandatava tegevuse mõju loomastikule arvestades erinevaid loomastikule avalduvaid mõjusid ning mõjusid loomastiku erinevatele elupaikadele. Antud analüüs on mõeldud info andmiseks loomastikule avalduva mõju hindamiseks ning loomastikuga seonduvalt ka rohevõrgustiku sidususele ja toimimisele avalduva mõju hindamiseks. Analüüs annab sisendi trassialternatiivide võrdlemiseks võrdluskriteeriumi „Mõju loomastikule” jaoks ning seda saab kasutada täiendava sisendina ka võrdluskriteeriumi „Mõju rohevõrgustikule” osas. Muudes teemades on valmiva analüüsi näol tegemist taustainfoga.

Koostatava analüüsi raames on oluline kajastada loomastiku elupaigad ning rändekoridorid vaadeldavas planeeringu alas.

2. Sisu ja eesmärk

Loomastiku analüüsi eesmärk on anda sisend elektriühenduste trassialternatiivide võrdlemiseks asukoha eelvaliku etapis. Alternatiivide võrdlemine toimub planeeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumendi lisa 1. toodud võrdluskriteeriumite alusel. Analüüs annab sisendi võrdluskriteeriumi „Mõju loomastikule” jaoks ning seda saab kasutada täiendava sisendina ka võrdluskriteeriumi „Mõju rohevõrgustikule” osas. Analüüs käsitleb maismaal paiknevaid trassialternatiive. Analüüs käsitleb mõjusid imetajatele ning roomajatele ja kahepaiksetele. Analüüs ei käsitle mereimetajaid ja käsitiivalisi, kuna nende jaoks koostatakse eraldi analüüsid.

Analüüsi koostamise käigus koondatakse olemasolev andmestik alternatiivsete trassikoridoride ala ning naabruse loomastiku kohta, kirjeldatakse ja võrreldakse trassikoridoride alade loomastiku tõenäolist väärtust ja antakse hinnang elektriühenduste rajamisega loomastikule avalduvate mõjude kohta. Hinnatakse mõjusid, mis avalduvad trassikoridoridesse jäävate loomastiku elupaikade kao (eeskätt raadatavad metsaalad), killustamise ja teisenemise näol, samuti hinnatakse trassikoridori poolt loomastikule põhjustatavat barjääriefekti. Hinnatakse ka ehitusaegsete häiringute mõju loomastikule.

Analüüsi alusel määratakse ka see, kas mõju lõplikuks hindamiseks on vaja teha välitöid.

Oluliste mõjude leevendamiseks esitatakse võimalikud meetmed, mida saab rakendada, kui see on vajalik ja kohane.

Analüüsi koostamise käigus tehakse koostööd eskiisprojekti koostaja ja keskkonnamõjude hindamise töögrupiga tagamaks info ajakohasus kavandatava tegevuse osas ning võimaldamaks kavandada vajadusel eskiisprojekti koostamisel leevendavaid meetmeid.

3. Eelnev info mõjuala kohta

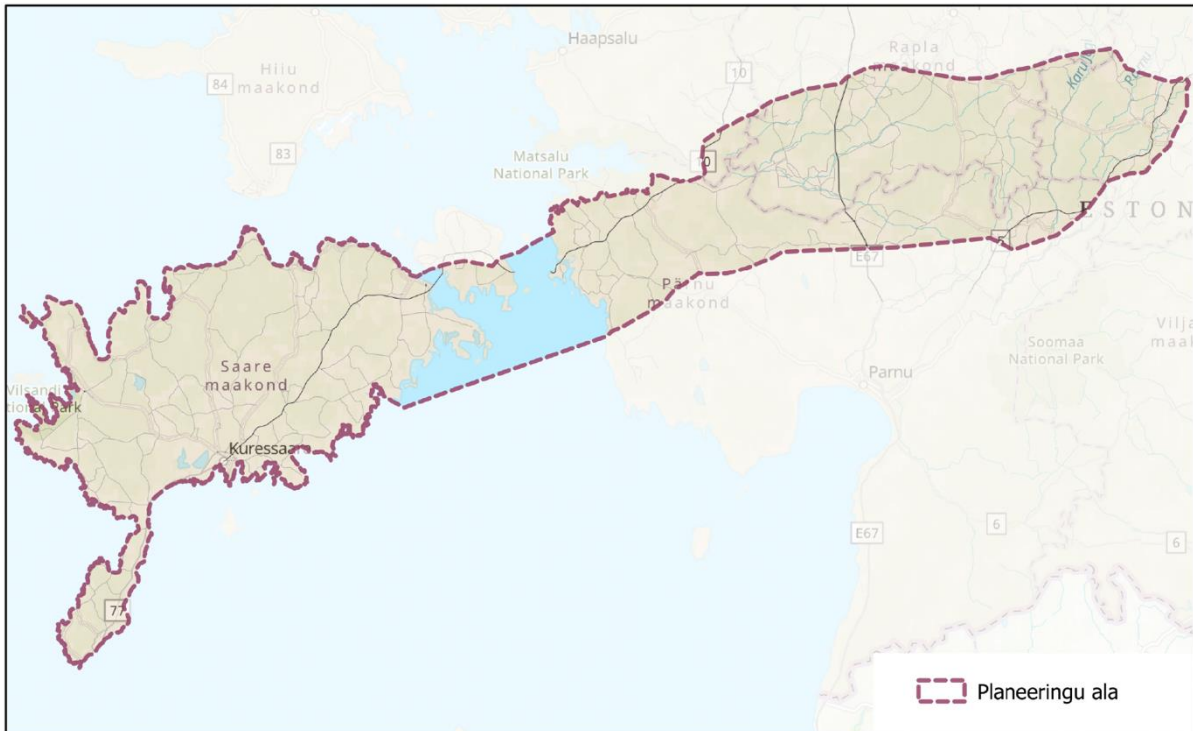
Planeeringuala

Planeeritavale elektriühendusele otsitakse parimat asukohta kogu planeeringuala ulatuses. REPi planeeringuala hõlmab järgmisi kohaliku omavalitsuse üksusi: Saare maakonnas Saaremaa valda ja Muhu valda, Lääne maakonnas Lääne-Nigula valda, Pärnu maakonnas Lääneranna valda ja Põhja-Pärnumaa valda, Rapla maakonnas Märjamaa valda, Kehtna valda ja Rapla valda ning Järva

maakonnas Türi valda ja Paide linna. Merealal hõlmab planeeringuala Väikese väina, osa Suurest väinast ja Liivi lahe põhjaosa. Planeeringuala suurus on ligikaudu 6314 km².

Elektriühenduse asukoha alternatiividena kaalutakse olemasolevate liinitrasside kasutamist vajalike kaitsevööndi laiendustega ning ka uusi trassikoridore. Olemasolevates trassikoridorides võib olla vajadus leida lahendusi, mis lahknevad olemasolevast liinikoridorist näiteks elamute paiknemise tõttu või eeldatava olulise mõju tõttu kaitstavatele liikidele. Paide linnast Järvakandi alevini puuduvad olemasolevad liinikoridorid.

Planeeringuala, olemasolevate liinikoridoride ja olemasolevate andmetega on võimalik tutvuda kaardirakendusest: https://gis.skpk.ee/EE_LV_4_Elektriyhendus.html

Joonis 1. Planeeringuala

Planeeringu algatamisel valiti käsitletav ala piisava ulatusega, et võimaldada planeeringu koostamisel ja selle mõjude hindamisel vajadusel elektriühenduste alternatiivide asukoha muutmist ja täiendavate alternatiivide lisamist. Planeeringuala on määratletud umbes 15 km põhja suunas olemasolevatest liinidest ja umbes 20 km lõuna poole olemasolevatest liinidest kogu trassi ulatuses. Saaremaa jääb täielikult planeeringualasse. Muhu saare territooriumil kavandatakse sarnaselt olemasoleva ühendusega kas maakaabel, mistõttu on planeeringualasse hõlmatud ainult saare lõuna pool või minnakse merekaabliga ümber Muhu saare, millisel juhul ei kavandata Muhu saarele kaablit. Sobivaim alternatiiv selgitatakse välja REPi asukohavaliku koostamise käigus. REP kehtestatakse kavandatava tegevuse elluviimiseks vajalikul alal.

Mõjude hindamisel tuleb arvestada, et kavandatava elektriühenduse mõjuala võib olla suurem kui planeeringu algatamisel määratletud planeeringuala. Seetõttu võib mõjude hindamisel tekkida vajadus hõlmata suurem territoorium kui planeeringuala, kuid planeeringualas toimub elektriühenduse rajamiseks vajaliku tervikliku ruumilahenduse loomine, st elektriliinid ja sellega seotud rajatiste läbilahendamine ning nende ehitamiseks vajaliku maavajaduse määramine. Arvestades käesoleva planeeringuala suurt ulatust on siiski vähetõenäoline, et mõjud ulatuvad väljaspoole planeeringuala.

Loomastik

Planeeringuala piirkonna maismaaloomastik on mitmekesine ja rikkalik, kuna ala hõlmab suurt territooriumi, kuhu jääb erinevaid maastikke ja elupaiku ning loodusmaastike osakaal on planeeringualal võrdlemisi suur, olles lähedane Eesti keskmisele. Alal on metsamaastikke, erineva tüüpi ja suurusega soid, põllumajanduslikke avamaastikke ja mosaiikmaastikke, kus metsad vahelduvad põllu- ja rohumaadega. Eripäraseid elupaiku pakuvad rannikumaastikud. Enamuse loodusmaastikest moodustavad metsad, planeeringuala mandri osas on suhteliselt suur ka soode, eelkõige rabade, osakaal. Alal on ka linnalisi alasid ning muid tihedalt asustatud alasid. Planeeringuala metsasus on pisut üle Eesti keskmise ja ka soode osakaal on sarnane Eesti keskmisele.

Riikliku ulukiseire ja ulukite küttimisandmete¹ (2021-2023) põhjal on planeeringualal esindatud pea kõik Eestis levinud ulukiliigid: põder, metskits, metssiga, punahirv, karu, hunt, ilves, rebane, kährikkoer, mäger, kobras, halljänes, valgejänes, saarmas, metsnugis, kivinugis, tuhkur ja mink. Tõenäoliselt esinevad alal ka väiksemad kärplased (kärp ja nirk) ning orav, samuti valdav osa Eestis levinud närilistest ja putuktoidulistest. Piirkonna rannikualadel on registreeritud šaakali esinemine, liik on arvukam mandriosa rannikul ja Muhu saarel.

Imetajate osas on mandrile ja saartele jäävates planeeringuala osades mõningaid erinevusi liikide levikus ja arvukuses. Punahirv on Saaremaal väga arvukas ning arvukas Muhu saarel, planeeringuala mandriosas esineb liik vaid paiguti ja tema arvukus on madal. Suurkiskjate arvukus on Saaremaal Eesti keskmisest oluliselt madalam ning saarel esinevad hunt ja ilves, kuid karu Saaremaal teadaolevalt praegu puudub. Suurkiskjad puuduvad Muhu saarel, või on nende esinemine juhuslik ja arvukus madal. Rebane, kährikkoer ja mäger on Saaremaal tõenäoliselt keskmisest suurema arvukusega. Halljänes on Saaremaal ja Muhu saarel madalama arvukusega, kui planeeringuala mandriosas. Ka kopra arvukus on saartel madalam kui mandriosas.

Kahepaiksete ja roomajate osas on levikuinfo võrdlemisi puudulik, kuid laialt levinud liigid nagu rabakonn, rohukonn, harilik kärnkonn, rästik, nastik ja arusalik on levinud tõenäoliselt suhteliselt laialdaselt üle kogu planeeringuala. Liikide täpsem levik ja arvukus sõltub eelkõige sobilike elupaikade, sh kahepaiksete sigimisveekogude olemasolust. Kõige haruldasem kahepaikne, I kaitsekategooriasse kuuluv kõre, esineb planeeringualal teadaolevalt vaid Saaremaa lääneosas ning ühes leiukohas ka mandriosa lääneosas. Ülevaade planeeringualal esinevatest kaitstavatest liikidest on toodud planeeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi dokumendi ptk-s **Error! Reference source not found.**

Loomastiku liikumistingimustele ja elupaikade sidususele avaldab mõju planeeringualal paiknev taristu, millest olulisima mõjuga on maanteed ja raudteed. Loomastikule on oluliseks liikumisbarjääriks olemasolev Tallinn-Pärnu-Ikla maantee ning vähemal määral ka Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare maantee. Mõjusid on ette näha ka läbi planeeringuala kavandatud Rail Baltic raudteega. Loomastiku liikumisvõimalused üle tarastatava raudteetrassi saavad siiski ökoduktide ja muud tüüpi loomapäasude abil tagatud.

Loomastikule avalduvad elektriühenduste rajamisega mõjud seoses metsaalade raadamisega õhuliinide koridorides ning sellest tuleneva maastike muutuse, elupaikade killustamise ning ehitusaegsete häiringutega. Maakaablitega kaasnevad mõjud loomastikule on oluliselt väiksemad kui õhuliinidega kaasnevad mõjud, kuna maastike muutus ja elupaikade kadu ja killustamine on väiksem. Mõjud imetajatele on eeldatavalt suhteliselt väikesed ja lokaalsed. Maakaablid küll killustavad imetajate elupaikadeks olevaid metsamaastikke, kuid liinikoridorid ei kujune oluliseks barjääriks imetajate liikumisele ja rännetele. Kahepaiksetele on mõju kahetine, kuna liinide ja maakaablite rajamine võib mõjutada liikide elupaiku, sh sigimisveekogusid, kuid avakoosluste kujunemine metsade asemel võib tekitada ka sobivamaid elupaiku nii kahepaiksetele kui roomajatele.

¹ Ulukiasurkondade seisund ja küttimissoovitus 2021-2023. Keskkonnaagentuur

4. Metoodika

Analüüs koostatakse olemasoleva andmestiku ja maastikuanalüüsi baasil, välitöid pole analüüsi jaoks kavandatud. Töös tuleb koondada ja läbi töötada olemasolev loomastiku andmestik nagu vaatlus- ja seireandmed (EELIS, KESE, E-elurikkus (PlutoF), Loodusvaatluste andmebaas (LVA) jms). Arvestada tuleb siinkohal andmebaaside üldistusastet, millest tulenevalt ei pruugi info konkreetse asukoha kohta olla kõike hõlmav. Kuna loomastiku kohta on registreeritud suhteliselt vähe täpseid levikuandmeid, siis põhineb töö suures osas sobivate elupaikade leviku analüüsil ehk maastikuanalüüsil. Maastikuanalüüs põhineb maastiku- ja taimkattetüüpide paiknemisel trassikoridoride suhtes.

Taustaandmetena ning maastikualalüüsil elupaikade sobivuse hindamiseks tuleb kasutada rohevõrgustiku paiknemise andmestikku, metsaregistri andmestikku, aerofotosid, looduslike elupaigatüüpide ja vääriselupaikade levikuandmeid, ELME ökosüsteemide tüüpide ja seisundi kaarte², samuti IRENES ökosüsteemi teenuste kuumkohtade kaarte³. Maastikuanalüüsi teostamisel tuleb nimetatud andmeid vaadelda vähemalt 2 km raadiuses trassialternatiividest, suurulukite rännete hindamisel tuleb vaadelda rohevõrgustiku paiknemist ja maastiku iseloomu kuni 10 km raadiuses.

Ulukite (suur- ja väikeimetajad) osas on taustamaterjaliks riikliku ulukiseire andmed⁴, mis iseloomustavad ulukite piirkondlikku levikut ja asustustihedust. Ulukite liikumis- ja rändeteede osas annab taustainfot ka maanteede loomaohtlikkuse kaardirakendus⁵.

Kahepaiksete osas hinnatakse lisaks registreeritud elupaikadele võimalike sigimisveekogude ja maismaaliste elupaikade (eeskätt niisked rohumaad ja niisked lehtmetsad) paiknemist trassikoridoride alal ja naabruses.

Imetajate osas hinnatakse mõjusid, mis avalduvad elupaikade kao näol (eeskätt metsade raadamine), mida liinikoridor üksi või koos muu naabruse jääva taristuga (nt maanteed) põhjustada võib. Olenevalt kavandatud trasside asukohast hinnatakse ka võimalikku koosmõjusid, nt et ei halveneks kavandatava Rail Baltic raudtee loomade läbipääsude sidusus rohevõrgustikuga. Hinnatakse ka ehitusaegsete häiringutega seotud mõjusid.

Kahepaiksete ja roomajate osas hinnatakse mõjusid, mis avalduvad elupaikade kao ja teisenemise ning elupaikade killustamise näol. Elupaikade kadu võib põhjustada alajaamade rajamine ning elupaikade teisenemine on tingitud valdavalt liinikoridoride raadamisest.

Analüüs peab andma sisendi trassialternatiivide võrdlemiseks eriplaneeringu asukohavaliku etapis. Analüüsist peab selguma alternatiivide paremusjärjestus loomastikule avalduvate mõjude osas. Alternatiivide paremusjärjestamiseks leitakse trassialternatiivide kohta koondhinnang, mis põhineb

² ELME kaardikihtide kataloog. Keskkonnaagentuur, 2020

<https://kaur.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=9db1c0379be24a13a94c5ad6e4829320>

³ Ökosüsteemi teenuste kuumkohad ja kombineeritud kaardid. Keskkonnaagentuur, 2021

<https://storymaps.arcgis.com/stories/2c2b3527e2134450b321e6e8a7100a14>

⁴ Ulukiasurkondade seisund ja kütmissooovitus (2021, 2022, 2023). Keskkonnaagentuur

https://www.eis.ee/wp-content/uploads/2021/07/SEIREARUANNE_2021.pdf

⁵ Eesti maanteede loomaohtlikkus. Maanteeamet, OÜ Hendrikson & Ko, 2019

<http://hendrikson.ee/maps/Loomaohtlikkus/>

imetajatel ning kahepaiksetele ja roomajatele avalduvatel mõjudel. Koondhinnanguga summeeritakse iga trassialternatiivi korral loomastikule avalduvad mõjud, võimaldamaks trassialternatiive võrrelda. Lisaks koostatakse ka trassialternatiivide võrdlus avalduvate mõjude osas. Koondhinnang ja trassialternatiivide võrdlus vormistatakse analüüsis eraldi osana.

Uuringus tuuakse välja ka olulisemad soovitusel võimalike negatiivsete mõjude leevendamiseks. Seda kas tüüpjuhtude tarbeks või teatud kriitiliste trassilõikude kohta (kui kriitiline lõik peaks muude kriteeriumitega võrdluse tõttu valikusse jääma).

5. Vajalikud eksperdid ja pädevused

Loomastiku analüüsi vastutav täitja

Loomastiku analüüsi vastutav täitja peab omama magistrikraadi loodusteadustes ja eelnevat töökogemust loomastiku uuringute ja loomastikule avalduvate mõjude hindamise osas (on viimase viie aasta jooksul osalenud vähemalt kahel korral keskkonnamõjude hindamise või analoogilise protsessi eksperdirühma töös loomastiku eksperdina).

Analüüsi töörühm peab omama pädevust hinnata mõjusid imetajate, kahepaiksete ning roomajate osas. Ekspertühma pädevust peavad kinnitama kogemused varasemate tööde näol.